

CONTRIBUȚIA ȘCOLII ARHEOLOGICE IEȘENE DIN ULTIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XX-LEA LA CUNOAȘTEREA CIVILIZAȚIEI GETO-DACICE*

DE

SILVIU SANIE

Universitatea a fost multă vreme singurul centru de cercetare a istoriei vechi, nu doar pe baza izvoarelor scrise, ci și prin săpături arheologice. Iașul a avut șansa de a număra printre cei care au onorat Catedra de Istorie antică universală sau de Istorie veche a României personalități ca Teohari Antonescu, Orest Tafrali, Paul Nicorescu, Radu Vulpe, Dumitru Tudor și mai recent Nicolae Gostar și Academician Mircea Petrescu-Dîmbovița.

Pentru o parte din cei amintiți studierea istoriei geto-dacilor nu constituia principala pasiune sau preocupare, dar toți au elaborat și lucrări utile înțelegerii evenimentelor din spațiul getic, unii doar prin analiza relațiilor cu grecii, cu romanii sau cu alte populații.

Cel care a fost nevoit să părăsească Universitatea ieșeană cu puțin înaintea perioadei asupra căreia sunt prezentate aceste succinte considerații istoriografice, prof. *Radu Vulpe* a avut o contribuție substanțială la cunoașterea La Tène-ului din Moldova și Muntenia prin cercetările arheologice din stațiunile de la *Poiana*, *Poienești* și *Popești* oferind multe jaloane cercetărilor care au succedat investigațiile sale. Cartea despre Columna lui Traian este de asemeni opera unui mare cunoscător care a descris cu aceeași iubire și știință civilizațiile dacice și romane.

Profesorul *Dumitru Tudor* începe șirul profesorilor din a doua jumătate a acestui veac care stă să se încheie. Puternic ancorat prin preocupările de o viață în istoria Daciei și în special a Olteniei în epoca romană, nu a considerat totuși profesoratul din capitala Moldovei pasager și în afara inventarierii colecției Muzeului de Antichități a studiat și publicat ștampile de amfore din așezarea de la Lunca Ciurei (sec. III–I a. Chr.) și apoi alte descoperiri de ștampile amforice de pe teritoriul Moldovei și tezaurile monetare descoperite în mediul daco-carpic.

A fost profesorul unor colegi: Adrian C. Florescu, Eugenia Neamțu, Marilena Florescu, Silvia și Dan Teodor. Personal am avut o bună colaborare cu profesorul D. Tudor încă de pe vremea când eram student în anul al III-lea. Mi-a dat spre publicare o inscripție de la Romula, un altar cu zeul *Cernunnos* de la Sucidava și mi-a încredințat întocmirea capitolului *Mit și religie* din *Enciclopedia civilizației romane* care a coordonat-o.

Implicarea sa în prezentarea istoriei geto-dacilor era dependentă de măsura în care această etnie a ajuns în contact cu lumea greacă și romană, aspecte ilustrate și de descoperirea tezaurilor de denari și de mărfurile grecești sau romane care au ajuns în spațiul getic. Cea mai durabilă dintre operele sale „Cavalerii danubieni” ilustrează sincretismul religios dintre elemente ale religiilor grecești și romane cu credințele din spațiul carpato-ponto-danubian.

Profesorul *Mircea Petrescu-Dîmbovița*, pentru care cercetarea Epocii bronzului reprezenta principala specializare, pasiune și sursă de satisfacții, a urcat sau a coborât adeseori șirul investigațiilor și în alte perioade aducând contribuții notabile. În problema geto-dacilor, a secolelor V a. Chr.–I p. Chr., care intră în mod deosebit în obiectivele comunicării de față trebuie menționată deosebit de utila lucrare, rezultat al periegezelor, scrisă în colaborare cu profesorii Nicolae și Emilia Zaharia, „Așezări din Moldova. De la paleolitic până în secolul al XVIII-lea”, București, 1970; publicarea împreună cu conf. Marin Dinu a celui mai bogat și interesant tezaur din Dacia răsăriteană descoperit la Băiceni. Bogăția, semn al puterii, multiplele reprezentări de pe piesele componente ale tezaurului utile încercărilor de reconstituire a religiei getice au contribuit la modificarea viziunii asupra basileilor și uniunilor de triburi est-carpatică.

* Comunicare prezentată la Sesiunea științifică a Institutului de Arheologie Iași din octombrie 1999.

O cetate reședință de tipul celei de la Cătălina-Cotnari presupunea de altfel o anumită dezvoltare și prosperitate. O bogată necropolă sau morminte „princiare” ca cel de la Cucuteni-Băiceni se înscriau în normal după această descoperire.

Prin publicarea rezultatelor săpăturilor arheologice de la Ciolănești din Deal împreună cu Silviu Sanie sau într-o lucrare asupra descoperirilor anterioare a fost introdus în literatura arheologică consacrată lumii geto-dacice un nou tip de complex arheologic – *pușul ritual*.

Profesorul Mircea Petrescu-Dîmbovița în studii de sinteză care au în vedere La Tène-ul sau în „Scurtă istorie a Daciei preromane” a sintetizat și menționat cu maximă corectitudine lucrările din domeniu. Sunt așadar contribuții în planul săpăturilor arheologice, a publicării rezultatelor cercetărilor, a unor materiale de excepție și în final includerea în studii de sinteză și manuale pe care le relevăm nu doar pentru că autorul este printre noi.

Explorarea primei perioade a La Tène-ului îndeosebi a avut prin regretatul nostru coleg *Adrian C. Florescu* un experimentat arheolog. Venit la cercetarea cetăților traco-getice după îndelungate investigații a sistemului de fortificații din cetățile epocilor anterioare, arheolog care avea și predilecție pentru aceste săpături, cu volum mare de muncă și ritm lent care se înfățișau grandioase în final a contribuit și la cunoașterea cetăților getice est-carpatic¹. A efectuat cercetările sistemului de apărare de la Stănțești (Botoșani), Cotnari (jud. Iași) și sonde în alte cetăți precum cele de la Moșna (jud. Iași), periegeze în alte cetăți din nord și împreună cu colega Marilena Florescu cele din județul Vrancea – la Căndești, com. Dumbrăveni și Fitionești. Prin ultimele două a coborât cu investigațiile până în La Tène-ul III. Disponem acum de un bun plan al acestor importante cetăți de la Căndești aflate într-o zonă în care deceniile viitoare vor multiplica cu siguranță numărul cetăților. Discuțiile cu regretatul nostru coleg glisau adeseori spre subiectul „câte fortificații de Epoca bronzului au fost reamenajate de geți și cum”.

În aceeași perioadă și cu preocupări apropiate cu o contribuție substanțială pentru cunoașterea Epocii bronzului și Hallstatt-ului în spațiul est-carpatic colega noastră *Marilena Florescu* este cea care a cercetat așezările de la Căndești și Mânăstioara-Fitionești – jud. Vrancea, amintita colaborare în familie având ca obiect doar cercetarea fortificațiilor. Prin aceste cercetări se va ajunge în timp la o clasificare a cetăților și așezărilor geto-dacice eliberată de obsesia împărțirii pe provincii și vor putea fi stabilite elemente comune cu cetățile de pe Valea Siretului coroborate cu cele dobândite prin cercetările din diferite zone de la sud și vest de Carpații de curbură. Publicarea considerațiilor preliminare și a unor piese rare relevă aspecte interesante și un viitor raport amplu care precede obișnuit pregătirea unei monografii va îmbogăți informațiile despre La Tène-ul getic².

Profesorul *Nicolae Gostar* (1922–1978) venit de la Cluj cu o foarte bună pregătire în limbile clasice – latina cu prof. Theodor Naum și greaca cu Ștefan Bezdechi – discipol și colaborator al unor mari profesori, în primul rând a Academicianului C. Daicoviciu, participant la săpăturile arheologice din cetățile din Munții Orăștiei și din alte obiective ale Daciei romane, dar și la săpăturile de la Poiana (jud. Galați) și Hăbășești (jud. Iași) pentru a învăța din explorările care implică o bună înțelegere a stratigrafiei complexelor s-a integrat în foarte scurtă vreme în atmosfera ieșeană, a îndreptat eforturile spre realizarea unor lucrări care se înscriau în vasta problematică de cercetare din spațiul Daciei răsăritene.

Prin puternica sa personalitate profesorul Nicolae Gostar, în cele două decenii de activitate la Iași a marcat cercetările epocii clasice a civilizației geto-dacice și romane.

Săpăturile de la Bâta Doamnei – Piatra Neamț au dus la descoperirea pentru prima dată a unui sanctuar cu tamburi de piatră în spațiul est-carpatic. Completările și comentariile, în situația unui obiectiv aflat încă în explorare, n-au fost totdeauna cele mai inspirate dar valoarea și momentul descoperirii se impun a fi relevante.

Descoperirile de unelte, de obiecte de ceramică, importurile elenistice și romane au însemnat un pas important pentru cunoașterea La Tène-ului. Alături de cetățile de pe firul Siretului se adăugau la cele din „Moldova de sub munte” (expresie inspirată – dacă nu emisă cel puțin popularizată de Constantin Mătase), Titelca-Tisești, Tg. Ocna, Calu-Piatra Șoimului, dar Bâta Doamnei-Piatra Neamț era impresionantă prin complexele care utilizau în construcție piatra.

Importante rezultate au fost obținute și la Barboși-Galați, prin descoperirea micului sanctuar rectangular cu tamburi de lemn și a unor materiale. Săpăturile din cele două puncte i-au dat îndreptățirea morală de a scrie *Cetăți dacice din Moldova*, sinteză încă utilă cu toate omisiunile (Poiana) și însemnatele descoperiri ulterioare. Rezultatele săpăturilor au fost incluse în rapoarte și alte lucrări diferite ca amploare și însemnătate. Lucrările istoricului

¹ A. C. Florescu, *Complexul fortificat traco-getic de la Stănțești-Botoșani (Date preliminare asupra săpăturilor efectuate în perioada 1965–1967)*, în SMatSuceava, I, 1969, p. 9–21; idem, *Contribuții la cunoașterea sistemului de fortificații al cetăților traco-getice din Moldova*, în BCMI, 1981, p. 26–29.

² Marilena Florescu, *Cercetările arheologice de la Căndești-Coasta Banului, com. Dumbrăveni, jud. Vrancea (1976–1980)*, în *Materiale*, Brașov, 1983, p. 112–123; eadem (în colab. cu A. C. Florescu), *Aspecte ale civilizației traco-getice în zona de curbură a Carpaților răsăriteni*, în *Studia antiqua et archaeologica*, I, Iași, 1983, p. 72–93.

sau clasicistului sunt mai numeroase cu o tematică de o mare diversitate: toponimie antică; populații – etnonime, religia geto-dacilor, războaiele cu Roma; geto-dacii în epoca romană etc.

Multe elemente originale, studii care pot servi pentru etape noi în cercetare (*Ramura nordică a dacilor – costobocii; Sur la residence du roi dace Burebista; Toponimia antică a Moldovei* etc.). La acestea ar fi de adăugat lucrarea postumă *Societatea geto-dacică de la Burebista la Decebal* (colab. V. Lica).

Profesorul Nicolae Gostar a fost un foarte bun popularizator al istoriei vechi. În școala de la Cluj, cei care făceau epoca clasică dacică scriau și epoca romană. Cum am mai avut prilejul să mă pronunț există avantaje în înțelegerea unor aspecte, aprecierea în limite normale a importurilor și relațiilor cu lumea romană în genere, cuprinderea unor zone mai întinse după cum timpul consacrat unei singure probleme ar trebui să ducă în mod normal la aprofundarea ei. Dar știința e făcută de oameni cu pasiuni și predilecții și se poate observa la o privire asupra bibliografiei multor cercetători că în foarte rare cazuri curiozitatea științifică a vizat un singur obiect sau o singură temă.

Meritul profesorului Nicolae Gostar este și acela că a știut să îndrume și să stimuleze mulți studenți care au participat și pe șantier și la cercuri științifice. Chiar dacă nu au rămas toți la cercetarea epocii dacice sau romane ceva s-a transmis totuși. Am menționa aici într-o ordine mai mult cronologică care nu vizează merite ulterioare: Șeiva și Silviu Sanie, Mircea Ignat, Elena Zavatin-Bârlădeanu, Dan Monah, Marius Alexianu, Virgil Bârliba, Vasile Lica, Octavian Bounegru, Costel Chiriac ș. a. Mai mult de jumătate din lucrările Profesorului Nicolae Gostar și cele mai întinse au fost consacrate lumii romane.

Volumul *Studia Antiqua et archaeologica*, I, 1983, arată și prețuirea de care s-a bucurat în lumea arheologilor, iar cei care doresc să-i cunoască opera au o completă bibliografie a scrierilor sale.

În cele patru decenii de activitate în domeniul arheologiei *Silvia Teodor* a avut o deosebită preocupare pentru problemele La Tène-ului în general, a La Tène-ului II în special. A participat și a condus numeroase cercetări la Șorogari-Iași, Cucorăni-Botoșani, Poiana-Galați; a valorificat cu probitate materiale și complexe despre populația getică ca și despre alogeni în primul rând bastarni și celți. În perioada relativ recentă cercetările de la Poiana au stimulat și includerea în circuitul cercetării științifice a materialelor deosebite recoltate în această bogată așezare. Un număr important de studii pe care le-a elaborat singură sau în colaborare au ca punct de plecare rezultatele acestor investigații. A participat și la săpăturile desfășurate la Butuceni pe malul stâng al Prutului și a putut face comparații avizate despre cetățile traco-getice și materialele din întreg spațiul carpato-pruto-nistriean³. Ca o încununare a eforturilor și rezultatelor deosebite din ultimii ani (15 lucrări doar din 1994) a publicat și o sinteză a perioadei de cercetare – *Regiunile est-carpătice ale României în secolele V–II î. d. Hr. Considerații generale și repertoriu arheologic recent* apărută în prestigioasa colecție *Bibliotheca Thracologica* (XXVII).

Silviu Sanie a participat și a condus apoi săpăturile de la Barboși-Galați, Bâta Doamnei-Piatra Neamț, Dumbrava (com. Ciurea, jud. Iași), Ciolăneștii din Deal (jud. Teleorman) și a publicat singur sau în colaborare (cu N. Gostar, M. Petrescu-Dîmbovița, I. T. Dragomir, Șeiva Sanie, Silvia Teodor), o parte din rezultatele obținute: complexe, materiale, importuri elenistice și romane, note și studii asupra caracteristicilor locuirii și despre populațiile din zona răsăriteană în perioada care precede cucerirea romană, contribuții la cunoașterea culturii geto-dacice în general și a religiei în special.

Săpăturile de la Barboși-Galați ulterioare coordonării prof. N. Gostar, mai ales cele din anii 1981–1982 au fost utile stabilirii stratigrafiei cetății geto-dacice, au contribuit la sporirea considerabilă a materialelor getice și a celor de import, au adăugat câteva repere arheologice sigure.

În cursul campaniei din 1988 de la Bâta Doamnei a fost descoperit un șir de 7 tamburi de piatră și a fost propusă o reconstituire a întregului edificiu în funcție de numărul verosimil de tamburi (28) și de cele 3 nișe. Cu toată anomalia unor începuturi în publicarea materialelor descoperite cu un dram de corectitudine din partea celor care au participat la săpături sau dețin planuri și carnete, monografia Bâta Doamnei este încă realizabilă.

Cercetările de la Dumbrava – au relevat tipul de așezare de la răsărit de Siret din secolele I–II p. Chr. cu interesante complexe arheologice și materiale, îndeosebi plastice. Procentul de sarmatizare poate fi diferit pe măsura apropierii de Nistru dar elementele alogene se grefează pe o solidă și interesantă cultură getică. Slăbirea puterii politico-militare a permis în teritoriul estic migrații de amplitudini diferite.

În sfârșit, într-o carte apărută în două ediții 1995 și 1999, *Din istoria culturii și religiei geto-dacice*, propune alcătuirea unui *Corpus Cultus Religionis Geto-dacicae* cu două mari capitole *Fontes archaeologici* cu o

³ Cf. S. Sanie, *Silvia Teodor la 60 de ani!* *ArhMol*, XVII, 1994, p. 7–10, cu bibliografia până în anul 1994. În afara cărții amintite de adăugat: *Römische Keramik aus der geto-dakischer Siedlung von Poiana (Kreis Galați)*, în *Études sur la céramique romaine et*

daco-romaine de la Dacie et de Mesie Inferieure, Timișoara, 1977, p. 3–10; *Așezarea geto-dacică de la Poiana (jud. Galați). Obiecte de port și podoabă (II)*, (în colab. cu M. Nicu și Stela Țau), în *ArhMold*, XX, 1999, p. 27–87.

clasificare a complexelor și materialelor și *Scripta*. Sunt adăugate, de asemenea, mici inscripții și imagini descoperite în mediul geto-dacic⁴.

Șeiva Sanie, muzeograf principal, a participat la săpăturile de la Barboși-Galați, Bâta Doamnei-Piatra Neamț, Dumbrava (Iași), a publicat unele descoperiri, îndeosebi monetare, și este coautoare la notele și studiile care înfățișează rezultatele cercetărilor din amintitele cetăți și așezări⁵.

Virgil Mihailescu-Bîrliba – cu principale preocupări în domeniul numismaticii și a cercetării tumulilor subcarpatici, a participat la unele campanii desfășurate la Bâta Doamnei și Calu-Piatra Șoimului fiind membru al colectivului care ar urma să publice monografia Bâta Doamnei-Piatra Neamț.

Ca numismat s-a pronunțat în problema cronologiei unor tipuri monetare dacice. Astfel consideră că tipul *Huși-Vovriești* ar data din sec. II–începutul dec. I a.Chr.; *Vârteju-București* – sfârșitul secolului II–prima jumătate a secolului I a.Chr.; *Inotești-Răcoasa* – a doua jumătate a secolului I a.Chr. În studiile și notele publicate și-a exprimat opinia asupra valorii descoperirilor de tezaure din mediul geto-dacic și interpretarea lor istorică.

Sunt de semnalat, de asemenea, contribuțiile sale la cunoașterea unor populații de alogeni, sciți și bastarni. În ansamblu sunt contribuții de mare utilitate în înțelegerea vieții economice și politice a lumii getice din Dacia răsăriteană⁶.

Săpăturile efectuate de *Constantin Ionomu* la Curteni (jud. Vaslui), Brădicești (Iași) și Ștefănești (jud. Botoșani) au contribuit la îmbogățirea surselor utile cunoașterii unor perioade deosebit de însemnate, în înțelegerea celei mai timpurii culturi getice, a unor interesante produse ale plasticii, materiale despre alogeni – în primul rând sciții. Domnia sa a publicat și descoperiri întâmplătoare din perioada pe care o cercetează⁷. Nutrim speranța că aceste știri din diverse puncte, de mare diversitate, de valoare inegală se vor coagula într-o sinteză pentru a înțelege desfășurarea în estul României a perioadei de tranziție care, trebuie totuși – bine și în amănunt clarificată.

Dar în afara celor menționați, în timp, au adus contribuții de amploare diferită la cunoașterea civilizației geto-dacice, fie prin descoperirea unor cetăți și așezări, a unor materiale dar și a unor săpături arheologice care au întocmit interesante studii mulți dintre arheologii ieșeni care au pășit în lumea umbrelor (Alexandru Andronic, Anton Nițu, Emilia Zaharia, Nicolae Zaharia) sau care continuă activitatea de cercetare și cea didactică în alte domenii: Dan Gh. Teodor, Ion Ioniță, Attila László, Nicolae Ursulescu, Rodica Popovici, Costel Chiriac, Octavian Bounegru și Costică Asăvoaie.

Relațiile dintre cercetători, cadre didactice și muzeografii din alte centre amplifică aportul școlii arheologice ieșene în domeniu.

Colocvii naționale organizate la Iași care au avut teme de mare diversitate: tipologia ceramicii, ornamentica, religia geto-dacilor etc. și importanta participare a cercetătorilor ieșeni la lucrările unor Congrese și colocvii internaționale și sesiuni naționale sau ale muzeelor au însemnat și pași importanți în cunoașterea aprofundată a culturii geto-dacice în general și a celei est-carpatică în special. În acest spațiu aportul unor muzeografi și universitari citați de la sud la nord: Ion T. Dragomir, Mihalache Brudiu, Vasile Lica, Victor Bobi, Stela Tau, Nicu Mircea, regretații Vasile Palade și Ghenuță Coman, Violeta Veturia Bazarciuc-Teodoru, Tamalia Elena-Marin, Vasile Ursachi, Viorel Căpitanu și Mircea Ignat, fără de care n-ar putea fi scrisă o istorie completă a dacilor răsăriteni⁸.

Cercetările din ultimii 50 de ani asupra istoriei secolelor V a.Chr.–II p.Chr. au contribuit la: a) amplificarea substanțială a numărului de cetăți atestate în toate zonele spațiului est-carpatic; b) cunoașterea tipurilor de așezări caracteristice fiecărei zone; c) descoperirea unor interesante complexe; d) creșterea cantitativă a diversității ma-

⁴ Cf. V. Chirica, *Silviu Sanie la 60 de ani !*, *ArhMold*, XIX, 1996, p. 5–8; *Din istoria culturii și religiei geto-dacice*, Ediția a II-a (revăzută și adăugită), Iași, 1999.

⁵ Șeiva Sanie, *Un nou lot de denari imperiali romani descoperit la Muntenești (jud. Vaslui)*, în *MemAntiq*, I, 1969, p. 149–165; eadem, *Cercetările arheologice de la Dumbrava* (com. Ciurea, jud. Iași), în colab. cu S. Sanie, în *CercetIst*, IV, 1973, p. 61–92; *Tezaurul de la Muncelul de Sus și unele probleme ale circulației monetare romane în Moldova*, (în colab. cu S. Sanie și M. Cojocare), în *CercetIst*, XI, 1980, p. 249–268.

⁶ Cf. C. Ionomu, *Virgil Mihailescu-Bârliba la 60 ani !* în *ArhMold*, XXX, 1997, p. 5–11.

⁷ C. Ionomu, *Descoperirile arheologice din necropola hallstattană timpurie de la Cotu Morii-Iași* (în colab. cu M. Tanasachi), în *ArhMold*, XV, 1992, p. 23–44; idem, *Cercetările arheologice din cetatea hallstattană de la Pocreaca-Iași*, în *ArhMold*, XIX,

1996, p. 21–56; *Noi descoperiri arheologice ale culturii Corlăteni-Chișinău la Mihălășeni, jud. Botoșani*, (în colab. cu O.-L. Șovan), în *ArhMold*, XX, 1997, p. 13–25. O prezentare detaliată a cercetărilor ieșene asupra Hallstatt-ului final și tranziției către La Tène, a investigațiilor în cetăți traco-getice va fi publicat de prof. Attila László.

⁸ Sunt contribuții de mare diversitate. Alături de periegeze (ex. G. Coman, M. Brudiu, V. Bobi ș. a.) sunt săpături arheologice de amploare și publicarea principalelor rezultate: V. V. Bazarciuc la Bunești-Averești – jud. Vaslui; V. Căpitanu și V. Ursachi la Brad, Răcățau și Moinești, jud. Bacău, M. Ignat la Zvoriștea-jud. Suceava etc. La acestea se adaugă importante lucrări monografice datorate lui V. Ursachi, *Zargidava. Cetatea dacică de la Brad, București*, 1995 (Bibliotheca Thracologica X) și M. Ignat, *Dacii liberi din Moldova. Contribuții arheologice. Necropolele de la Podeni și Zvoriștea*, Iași, 1999.

terialelor recoltate care fac posibilă jalonarea unor secvențe cronologice; e) estimarea corectă a relațiilor cu grecii, sciții, celții, romanii și sarmații; f) posibilitatea unei reconstituiri mai veridice a religiei geto-dacice, a istoriei geto-dacilor răsăriteni în general.

THE CONTRIBUTION OF THE ARCHAEOLOGICAL SCHOOL IN IAȘI (1949–1999) TO THE KNOWLEDGE OF THE GETO-DACIAN CIVILISATION

SUMMARY

In this article is pointed out the contribution of the historians from the «Al. I. Cuza» University, researchers and the museologists from Iași to the knowledge of the Geto-Dacian civilisation through the archaeological excavations and the published studies.

The research of the last 50 years about V B.C. – II A.D. centuries have contributed to: a) a substantial increase of the number of fortresses and settlements attested in the all zones of the east-Carpathian space; b) the knowledge of the types of settlements specific to each zone; c) discoveries of some interesting complexes; d) a quantitative increase and diversity of the recovered materials resulting in to marking out chronological sequences; e) a correct estimation of the relations with Greeks, Scythians, Celts, Bastarns, Romans, Sarmatians; f) the possibility of a more truthful reconstitution of geto-dacian religion and East Geto-Dacian history in general.

The elaboration of a substantiated synthesis about the history of East Dacia on the basis of the new discoveries would be useful, at the same time, for a more suitable guidance of future researches.